

RAPPORT
Archeologisch bureau- en verkennend
veldonderzoek, d.m.v. boringen
Horst 62 te Gilze
AM12005

Opdrachtgever

Ordito Gilze
Postbus 94
5126 ZH Gilze

Projectnummer

Aeres Milieu projectnummer AM12005

Status rapport

Concept

Autorisatie

Opsteller rapport: paraaf datum

Ing. N.J.W. van der Feest MA

Redactie: paraaf datum

Drs. C.D.R. Cohen Stuart (Transect)

Vrijgave: paraaf datum

Ing. T.K.P.G. Thijssen

Contactgegevens

Aeres Milieu B.V.
Postbus 1015
6040 KA ROERMOND
(t) 0475 – 320 000
(f) 0475 – 321 967
e-mail: info@aeres-milieu.nl
www.aeres-milieu.nl

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	3
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	5
1. INLEIDING	7
2. WERKWIJZE	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen.....	9
3. BUREAUONDERZOEK	11
3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie	11
3.2 Landschappelijke situatie - bodem	11
3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht	12
3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden	13
3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal	14
4. VERWACHTINGSMODEL	17
5. VELDWERKZAAMHEDEN	19
5.1 Algemeen	19
5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw	19
5.3 Archeologische indicatoren	19
6. CONCLUSIE	21
6.1 Algemeen	21
6.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	21
7. AANBEVELINGEN	23
LITERATUURLIJST	24

Bijlagen:

1	Topografische overzichtskaart
2	Situatietekening onderzoekslocatie met boorpunten
3	Overzicht IKAW met aanwezige onderzoeken, monumenten en waarnemingen
4	Overzicht gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingskaart
5	Overzicht geomorfologische kaart
6	Overzicht bodemkaart
7	Overzicht AHN
8	Boorkernbeschrijvingen

SAMENVATTING

Op 12 maart 2012 is door Aeres Milieu in samenwerking met het archeologisch en cultuurhistorisch adviesbureau Transect een verkennend archeologisch booronderzoek uitgevoerd aan de Horst 26 te Gilze. Voorafgaand aan dit booronderzoek is een specifiek verwachtingsmodel opgesteld aan de hand van een bureauonderzoek over deze locatie. Het doel van het booronderzoek is de in het bureauonderzoek opgestelde specifieke verwachting te toetsen. Aan de hand van deze gegevens kunnen vervolgens een waardestelling en adviezen over de aanwezige archeologische resten, of vervolgtraject worden opgesteld.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat er voor de periode van de late prehistorie een middelhoge verwachting geldt als gevolg van de geografische ligging. Deze verwachting vloeit voort uit de landschappelijke ligging van het plangebied. Dekzandruggen zijn altijd voorkeurslocaties voor bewoning geweest, de aanwezigheid van stromend water, zoals in de omgeving van het plangebied, kan hierbij gezien worden als positief.

De aanwezigheid van hoge zwarte enkeerdgronden geeft aanleiding voor een middelhoge verwachting voor resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd. Gilze ligt daarnaast ook in de directe invloedssfeer van vliegveld Gilze-Rijen waardoor er mogelijk ook resten uit de Tweede Wereldoorlog aangetroffen kunnen worden.

Om de steekproef, in de vorm van het booronderzoek, zo efficiënt mogelijk uit te voeren is er gebruik gemaakt van een grid met gelijkbenige driehoeken voor een maximale dekking. De werkzaamheden zijn uitgevoerd met een edelmanboor van 7 centimeter (en daar waar noodzakelijk geacht aangevuld met boringen van 12 centimeter).

Bij deze boringen is één archeologische indicator aangetroffen. Het betreft een fragment roodbakkerd aardewerk uit de 18^e eeuw. Dit fragment is aangetroffen in het cultuurdek, waardoor er geen directe relatie met het plangebied aangenomen mag worden. Het aardewerk kan namelijk van elders zijn aangevoerd bij het opbrengen van het cultuurdek. Daarnaast is ook geen intact bodemprofiel aangetroffen. In alle boringen zijn duidelijk aanwijzingen voor diepgaande verstoringen. Hierbij zijn alle potentieel interessante lagen opgenomen in het cultuurdek.

Vanwege de afwezigheid van relevante indicatoren en de geroerde aard van de bodem is geen waardestelling conform KNA gemaakt voor de locatie Gagelrijzen Horst 62.

Aangezien er ter plaatse geen archeologische resten aangetroffen zijn en de bodem dusdanig verstoord is, is de voorgenomen ontwikkeling van de locatie ook geen bedreiging voor het bodemarchief. Hieruit volgt het advies dat verder archeologisch onderzoek niet noodzakelijk wordt geacht.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectnummer	: AM12005
OM-nummer	: 51.057
Soort onderzoek	: Verkennend booronderzoek
Adres onderzoekslocatie	: Horst 62
Toponiem	: Horst
Gemeente	: Gilze en Rijen
Provincie	: Noord-Brabant
Kadastrale registratie	: sectie O nr. 1106
Coördinaten	: centrum 122.983; 394.839
	NW: 122.962; 394.861
	NO: 123.004; 394.866
	ZW: 122.958; 394.802
	ZO: 123.016; 394.813
Oppervlakte	: circa 2500 m ²
Huidig locatie gebruik	: erf met woning en twee stallen
Aanleiding onderzoek	: bestemmingsplanwijziging
Opdrachtgever	: Ordito Gilze
Bevoegde overheid	: Mevr. L. Weterings-Korthorst, Regioarcheoloog, Regio West-Brabant
Opslag documentatie en materiaal	: Zuidhoven 9m te Roermond tot deponering bij PDB te Den Bosch
Datum uitvoering	: 12 maart 2012

1. INLEIDING

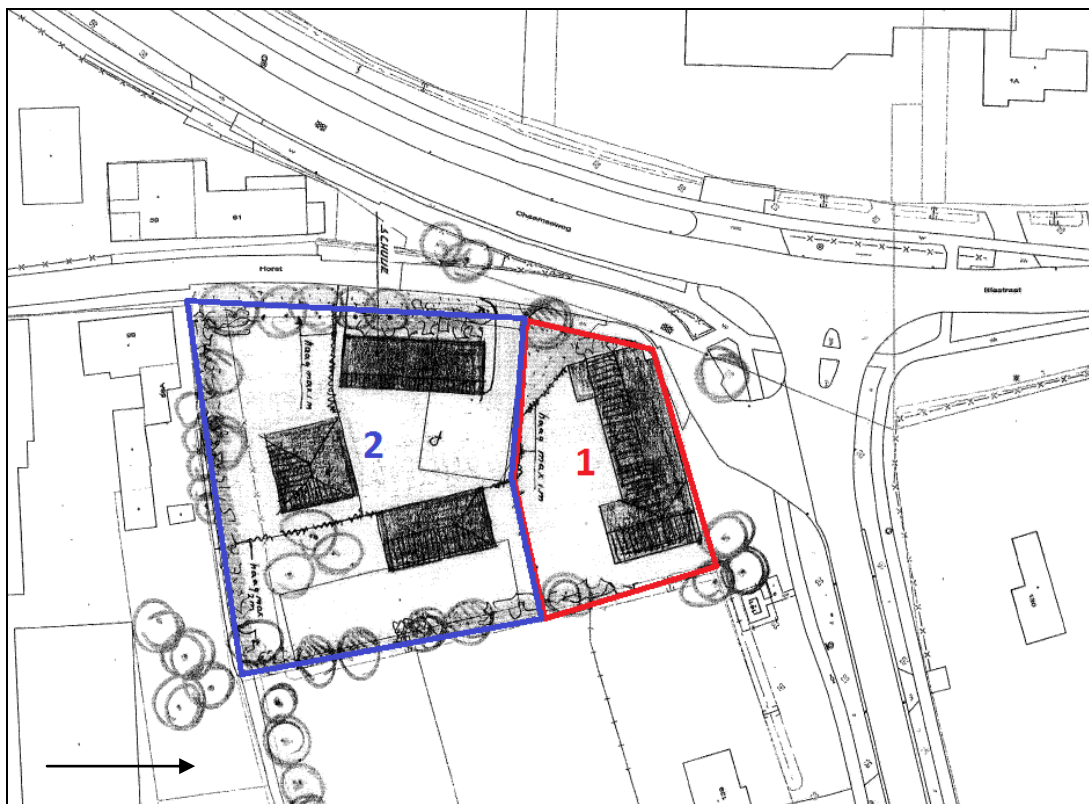
In opdracht van Ordito Gilze heeft Aeres Milieu B.V. een archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek, d.m.v. boringen uitgevoerd op deellocatie 2 van het plangebied:

Adres onderzoekslocatie	: Horst 62 te Gilze
Gemeente	: Gilze en Rijen
Oppervlakte	: circa 2500 m ²
Huidig perceelsgebruik	: erf met woning en twee stallen
Toekomstig perceelsgebruik	: afbraak van de stallen en herinrichting met twee woningen

Dit archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de KNA 3.2. Het verkennend onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek naar de historie en bodemgesteldheid van de onderzoekslocatie en aanvullend hierop is een verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen op het perceel uitgevoerd.

Aanleiding

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit bodemonderzoek is de voorgenomen sloop van de bestaande stallen en de nieuwbouw van een twee woningen (zie figuur 1).



Figuur 1: Voorgenomen nieuwbouw twee woningen (deelgebied 2).

Doel

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is, het bepalen van een specifiek verwachtingsmodel voor de locatie. Dit verwachtingsmodel wordt op basis van historische kaarten en bekende landschappelijke en archeologische gegevens gevormd.

Dit verwachtingsmodel zal vervolgens leiden tot een aanbeveling over het behoud in-situ of eventueel vervolgonderzoek.

Het doel van het aansluitende verkennende booronderzoek is het toetsen van het in het bureauonderzoek opgestelde verwachtingsmodel.

Specifiek voor de locatie Horst, zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?
- In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?
- Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?
- Zijn er tijdens het veldwerk archeologische indicatoren aangetroffen en, indien mogelijk, welke perioden vertegenwoordigen ze?

Plangebied

Het plangebied is gelegen ten westen van de kern van Gilze en wordt in het noorden en westen begrensd door de weg Horst. De oost en zuid begrenzingen worden gevormd door de erfscheidingen van de belendende percelen. Het perceel is momenteel in gebruik als erf met woning en twee stallen (zie figuur 2). In de toekomstige situatie zullen de stallen vervangen worden door twee woningen.



Figuur 2: plangebied bij aanvang van de werkzaamheden.

2. WERKWIJZE

2.1 Inleiding

Bij het uitvoeren van het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Deze bronnen geven inzicht in bekende, of te verwachten archeologische resten binnen het onderzoeksgebied. Daarnaast zijn deze bronnen van belang voor het opstellen van de landschapsgenese.

Archeologische bronnen

- Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)
- Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)
- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS II)
- Gemeentelijke archeologische beleidskaart gemeente Gilze en Rijen
- Specifieke lokale informatie

Bodem- en geomorfologische kaarten

- Bodemkaart (Alterra, uit Archis2)
- Geomorfologische kaart (Alterra, uit Archis2)
- Cultuurhistorische landschapskaarten (Renes 1985)
- Actuele Hoogtekaart van Nederland (AHN)

Historische kaarten

- Historisch minutenplan (1800-1832)
- Historische topografische en militaire kaarten (1830 tot 1978)
- Moderne topografische kaart (2005)

De bovenstaande bronnen worden aangevuld door mogelijke informatie afkomstig van lokale archeologische verenigingen en werkgroepen. De overige aanvullende informatie is terug te vinden in de literatuurlijst.

2.2 Verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen

Om een regelmatige verdeling over het plangebied te kunnen garanderen is gebruik gemaakt van een grid met gelijkbenige driehoeken (voor zover het plangebied dit toelaat). Voor een verdeling van de boringen zie bijlage 2.

Deze meetpunten worden met behulp van meetwiel en meetlint uitgezet. De boorpunten worden gerelateerd aan de AHN. De boringen zijn uitgevoerd met een edelman boor van 7 centimeter.

Daar waar potentieel interessante lagen aanwezig zijn of er archeologische indicatoren zijn aangetroffen worden twee boringen gezet met een diameter van 12 centimeter. De relevante boorkernen van deze boringen worden gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4 millimeter. De boringen worden tot minimaal 30 centimeter in de 'schone' (C-horizont) ondergrond doorgeboord. De boorkernen worden conform ASB (Archeologische Standaard Boorbeschrijving 5.2) beschreven.

Voor het plangebied aan Horst is uitgegaan van 5 boringen om een duidelijk beeld te kunnen schetsen. Dit komt neer op circa 20 boringen per hectare. Tijdens het veldwerk wordt, voor zover mogelijk gekeken naar archeologische indicatoren aan het oppervlakte.

3. BUREAUONDERZOEK

3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie

Tijdens een groot deel van de laatste ijstijd (het Weichselien), heerste in Nederland een poolklimaat. Door het ontbreken van begroeiing had de wind vrij spel en kon vanuit het Noordzeebekken dekzand worden afgezet. Dit dekzand behoort tot het Laagpakket van Wierden (Formatie van Bortel).

Het plangebied ligt in het zogenaamde zuidelijk zandgebied. Dit is een relatief vlak gebied dat nooit door landijs bedekt is geweest. Het reliëf wordt voornamelijk bepaald door grote en kleine beekdalen en dekzandlaagten en -ruggen met plaatselijk jonge stuifzanden. In dit gebied ligt een laag dekzand op Pleistoceen rivierzand en-grind. Tijdens een groot deel van de laatste ijstijd (het Weichselien), heerste in Nederland een poolklimaat. Door het ontbreken van begroeiing had de wind vrij spel en kon vanuit het Noordzeebekken en de brede riviervlaktes van de Maas en de Rijn het dekzand worden afgezet. Het dekzandrelief dat hierbij in het landschap is ontstaan, wordt gekenmerkt door vlaktes, depressies en kopjes, afgewisseld met langgerekte ruggen. Dit dekzand behoort tot het laagpakket van Wierden (Formatie van Bortel) en is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm) en arm aan grind. Daarbij werden de oudere rivierafzettingen van de Maas afgedekt. Deze onderliggende rivierafzettingen bestaan hoofdzakelijk uit matig grof tot uiterst grof grindhoudend zand en grind en worden tot de Formatie van Sterksel gerekend. In het onderzoeksgebied liggen oude rivierafzettingen aan of dicht onder het maaiveld. Een groot deel van deze formatie is door een verwilderd riviersysteem afgezet in het laatste deel van het Vroeg-Pleistoceen (circa 1,1 miljoen jaar BP) tot en met het Midden-Pleistoceen (circa 475.000 jaar BP).

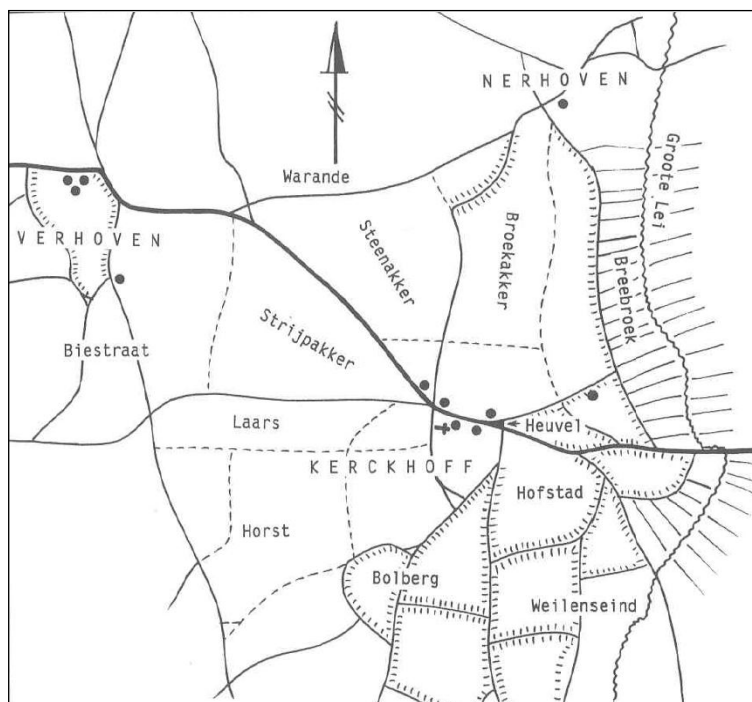
Op de uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland (bijlage 7) is duidelijk te zien dat ten noorden en zuiden van het plangebied een lager gelegen inmiddels niet meer actieve beekloop is gesitueerd. Dit zijn de lopen die in het verleden vermoedelijk het Mark en Dintel systeem hebben gevoed (Van der Straaten/ Von Meijenfelt, 1977).

Volgens de geomorfologische kaart van Nederland (bijlage 5) ligt het plangebied op een dekzandrug met mogelijk aanwezige oude bouwlanddekken (legenda-eenheid 3K14). De reeds eerder vermelde oude beeklopen zijn herkenbaar als dalvormige laagten zonder veen (legenda-eenheid 2R2). Deze geomorfologische elementen liggen in een gebied met terrasafzettingsswelingen (legenda-eenheid 3L12) die ten westen over gaan in een terrasafzettingssvlakte bedekt met dekzand (legenda-eenheid 2M20a). Ten oosten gaan deze terrasafzettingsswelingen over in een dekzandplateau (legenda-eenheid 4F5), dit is op de AHN herkenbaar als een hoger gelegen gebied.

3.2 Landschappelijke situatie - bodem

Op de drogere delen van het dekzandlandschap zijn veelal veldpodzolgronden ontstaan (bijlage 6, legenda-eenheid Hn23). Deze worden gekenmerkt door een uitspoelingslaag (AE-horizont) en een donkerbruine tot roodbruine inspoelingslaag (B-horizont). De B-horizont gaat veelal via een overgangslaag (de BC-horizont) over in het niet door bodemvorming beïnvloede zand (de C-horizont). Deze gronden kunnen in de loop der tijd onder menselijke invloed omgevormd worden tot hoge zwarte enkeerdgronden, deze komen ook in het plangebied voor. De hoge zwarte enkeerdgronden worden gekenmerkt door een donker, humusrijk oud bouwlanddek, ook wel plaggendeek of esdek genoemd, van minimaal vijftig centimeter dik. Onder dit esdek zijn nog vaak resten van humuspodzolgronden aanwezig. Ten westen, bij de voormalige beeklopen, zijn zogenaamde Looppodzolgronden aanwezig (Legenda-eenheden cY23). Dit bodemtype valt onder de Moderpodzolgronden, deze gronden zijn ontstaan bij het ploegen van bosgronden. Er is een ca. 30 centimeter dikke Ap-horizont ontstaan met een vrij heterogeen karakter, indien er nog bos aanwezig is kan de bodem wat heterogeen zijn. De ontginningsgronden van het type Looppodzol zijn gevormd door ophoging met materiaal uit potstallen. Onder dit ophogingsmateriaal komt een iets lichtere begraven A-horizont voor. Looppodzolgronden komen in Nederland alleen voor in de omgeving van Alphen en Gilze (Theunissen van Manen, 1985).

3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht



Figuur 3: Gilze in de late middeleeuwen/ nieuwe tijd (bron: Brekelmans/ et al. 1992)

plangebied is op een relatief grote afstand van dit plein gelegen in de omliggende akkers. Opvallend is wel dat de Horst al weergegeven is in zijn huidige vorm (zie figuur 3).

Gilze wordt het eerst genoemd in een oorkonde uit 992, hierin schenkt Hereswint haar bezittingen (het land van Breda) aan haar abdij te Thorn. Echter is er enige twijfel over de echtheid van het bedoelde stuk. Ondanks deze twijfel kan uit andere documenten worden opgemaakt dat de genoemde datum waarschijnlijk correct is. Gilze was in die periode vermoedelijk bekend onder de naam villa Gillesela. Hierbij is de term villa een afgeleide van het Karolingisch en betekend vrij vertaald gehucht of dorp in de agrarische maatschappij. Hoewel de mogelijkheid bestaat dat Gilze al veel langer bestaat als versterkte hoeve met uitgebreide gronden is het historisch gezien niet aan te tonen. Het agrarische bestel met dorpsakkers die zich rond de kern ontwikkelde is nog duidelijk waar te nemen op de kaart van de historische landschappen (figuur 3). Centraal binnen het dorp is een driehoekig plein, de Heuvel, aanwezig dat meestal geassocieerd wordt met een marktfunctie in de middeleeuwen, mogelijk zelfs daterend uit de Romeinse tijd (Roymans 1996). Het

Gilze is door de jaren heen sterk onderhevig geweest aan branden en gewapende conflicten. Vanaf 1336 wanneer er wordt gemeld dat Gilze geen 'beden' konden betalen omdat het dorp is afgebrand, tot de 'grote brand' van 1762 wordt Gilze ook geplunderd door onder andere de Franse troepen. Echter is het onwaarschijnlijk dat deze problemen tot aan het plangebied rijkten aangezien dit in die periode nog akkerland was. Ook de daaropvolgende perioden hebben relatief weinig invloed op het plangebied, pas bij het begin van de Tweede Wereldoorlog veranderd dit (Brekelmans/ et al, 1992). Het ten noorden gelegen vliegveld Gilze-Rijen, aangelegd in 1910, werd geconfisqueerd door de Duitse troepen waardoor het plangebied in de vliegroues kwam te liggen en daarnaast ook een doelwit was van geallieerde bombardementen (Zwanenburg, 1990). Tegen het einde van de oorlog was er geen huis in Gilze dat niet beschadigd was door de bombardementen (Blankestein 2006). Op en om het vliegveld zijn 139 vliegtuigen verloren in de periode 1940-1945, opvallend is dat één van deze vliegtuigen is neergekomen in de Brakken (Auwerda/ Grimm 2008). Waar de Horst doorheen loopt.

3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden

Volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (bijlage 3) ligt het plangebied in een zone waar een hoge kans is op het aantreffen van archeologische waarden. Dit komt overeen met de gemeentelijke beleidskaart, hierop is het plangebied gelegen in een als hoog gewaardeerde zone en tussen twee historische kernen (bijlage 4).

Binnen het onderzoeksgebied is een monument aanwezig (AMK-nr. 16.837). Het betreft de middeleeuwse kern van Gilze. In de omgeving van het plangebied zijn ook vier waarnemingen gedaan en acht onderzoeken uitgevoerd (zie tabel 1). Alle vondsten bevinden zich op enige afstand (meer dan 500 meter) van het plangebied. Het betreft in de meeste gevallen materiaal uit de late prehistorie en Romeinse tijd. Uitzonderingen hierop zijn een fragment keramiek uit de late middeleeuwen (waarneming 416.838) en een grafveld uit de nieuwe tijd (waarneming 44.508) afkomstig uit de 80-jarige oorlog.

Het merendeel van de acht uitgevoerde onderzoeken ligt op enige afstand van het plangebied (> 500 meter). Uit de onderzoeken blijkt dat er op diverse locaties mogelijk archeologische resten aanwezig zijn. Deze resten zijn hoofdzakelijk toe te kennen aan de periodes ijzertijd – Romeinse tijd en late middeleeuwen – nieuwe tijd. Op enkele locaties is vervolg door middel van proefsleuven aanbevolen vanwege de intacte bodemopbouw (onderzoeknr. 23.415 en 31.694).

Waarnemingen			
Nummer	Afstand tot het plangebied (m)	Periode	Omschrijving complex
44.508	995	Nieuwe tijd A	Grafveld uit de 80-jarige oorlog
49.626	740	Neolithicum - ijzertijd	Keramiek handgevormd
415.607	740	Paleolithicum – ijzertijd en Romeinse tijd	Keramiek gedraaid en handgevormd, vuursteen en grondsporen
416.838	910	Bronstijd – ijzertijd, vroege middeleeuwen – late middeleeuwen A	Keramiek gedraaid en handgevormd, bot en een kuil

Tabel 1: Waarnemingen uit Archis2

Onderzoeken			
Nummer	Afstand tot het plangebied (m)	Periode	Omschrijving
3.554	950	Nieuwe tijd A	ADC 2004, opgraving, grafveld uit de 80-jarige oorlog, geen vervolg
23.415	995	Intacte podzol, Romeinse tijd en vroege middeleeuwen D – nieuwe tijd	Bilan 2008, booronderzoek, vervolg d.m.v. proefsleuven voor delen van het terrein
31.694	995	Intacte bodemprofielen	Becker & Van de Graaf 2009, booronderzoek, vervolg d.m.v. proefsleuven
5.769	999	Onduidelijk	BAAC 2005, booronderzoek, vervolg onduidelijk
33.753	730	Onduidelijk	Oranjewoud 2010, booronderzoek, geen vervolg
32.788	725	Onduidelijk	RAAP 2004, booronderzoek, vervolg d.m.v. proefsleuven
37.004	995	Late middeleeuwen B – nieuwe tijd A	RAAP 2011, proefsleuven, behoud in-situ

19.449	735	Mogelijk ijzertijd/Romeinse tijd	RAAP 2007, begeleiding, onduidelijke resten, geen vervolg
--------	-----	----------------------------------	---

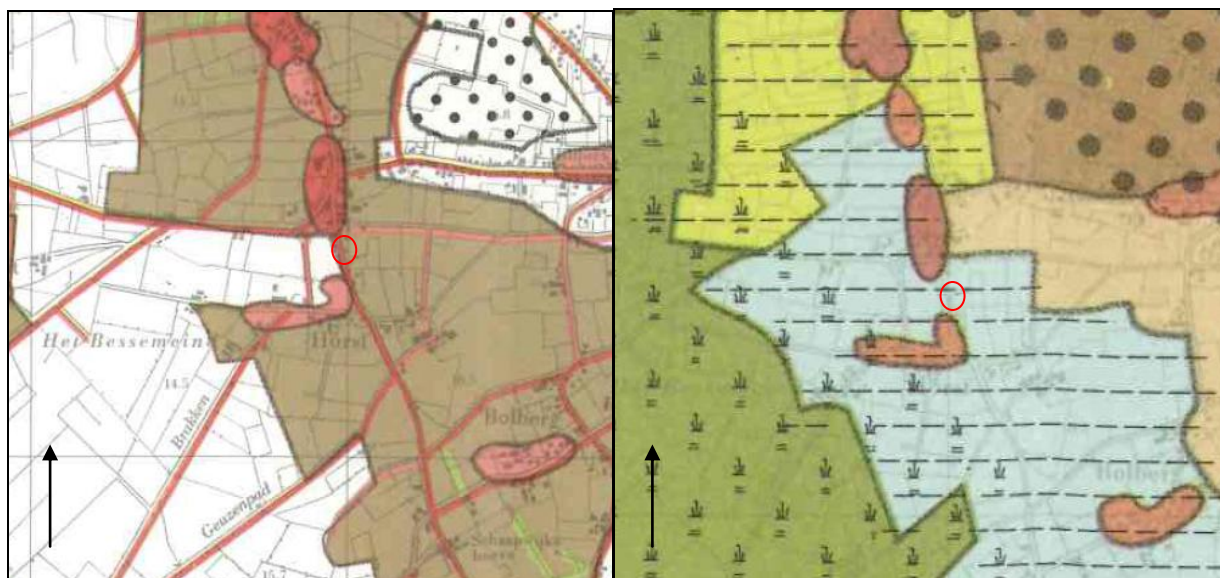
Tabel 2: Onderzoeken uit Archis2

3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal

Zoals in figuur 5 te zien is, is er wisselende bebouwing geweest op deelgebied 2 van het plangebied. Vermoedelijk zijn dit voornamelijk schuren geweest behorend tot de weinig veranderde bebouwing van deelgebied 1.

Op de historische relictkaart (figuur 4, links) ligt het plangebied in een weinig veranderde agrarische zone, met een percelering ontstaan in de periode voor 1840, deels voor 1500 (bruin). Ten noorden komt een oude bewoningskern (donker rood) voor welke ontstaan is voor 1840 (mogelijk voor 1500). Ten zuiden ligt een vergelijkbare bewoningskern (licht rood), deze is echter ontstaan tussen 1840 en 1900. Ook de weg Horst (rode lijn) wordt weergegeven, deze heeft een ontstaansgeschiedenis van voor 1840, mogelijk zelfs voor 1500.

Volgens de kaart van de historische landschappen (figuur 4, rechts) is het plangebied gelegen in een zone akker of grasland met een stroken, blokken of gemengde verkaveling (licht blauw) welke grotendeels is ingericht voor 1500. De westelijke gronden bestaan uit bosland (donker groen) welke voor 800 als onbewoonbaar wordt beschouwd. Ten oosten komen ongeperceleerd akkerland (donkerbruin) en stroken, blokken of gemengde verkaveling voor welk eveneens grotendeels voor 1500 zijn ingericht. Ten noorden bevindt zich in stroken, blokken of gemengd geperceleerd grasland (licht groen) grotendeels ingericht voor 1500. De horizontale gestreepte zone geeft weer waar er zich percelen in 1840 bevonden waar perceelsrandbegroeiing aanwezig was. Ook zijn op deze kaart de reeds eerder genoemde bewoningskernen aangegeven (in rood).



Figuur 4: uitsnede van de historische relictkaart (links) en historische landschapskaart (rechts) van Midden- en Oost-Brabant met in blauw de ligging van het plangebied (bron: De Bont 1993)



Figuur 5: Historisch kaartmateriaal uit respectievelijk 1811-1832, 1830-1850, 1900 en 1947, met in de rode cirkel het plangebied.

4. VERWACHTINGSMODEL

Het plangebied is gelegen aan de westzijde van Gilze, gelegen op een dekzandrug, ingesloten door oude beeklopen.

Op basis van de bekende gegevens omtrent archeologische waarden in het gebied en geografische ligging moet worden geconcludeerd dat voor het plangebied een middelhoge archeologische verwachting geldt voor archeologische resten uit de gehele prehistorie. Deze verwachting vloeit voort uit de landschappelijke ligging van het plangebied. Dekzandruggen zijn altijd voorkeurslocaties voor bewoning geweest, de aanwezigheid van stromend water kan hierbij gezien worden als positief. De aanwezigheid van een hoge zwarte enkeerdgrond en de vroege bebouwing zoals weergegeven in het historisch kaartmateriaal kan duiden op de aanwezigheid van resten uit de nieuwe tijd. Gezien de ligging van het plangebied in de aan- en afvliegroutes van het vliegveld Gilze-Rijen is het eveneens mogelijk resten uit de Tweede Wereldoorlog aan te treffen.

Nederzettingsresten (huisplaatsen) uit periode van de prehistorie tot en met de nieuwe tijd kunnen onder de bouwvoor voorkomen als concentraties van vondstmateriaal (aardewerk, vuursteen, natuursteen, verbrande leem, houtskool) of als vullingen van afvalkuilen, paalkuilen en waterputten e.d. De aanwezigheid van eventuele sporen van begravingen in de vorm van crematie- en inhumatiegraven kan in geval van voormalige bewoning niet worden uitgesloten. De periode van de middeleeuwen en nieuwe tijd zal gezien de agrarische aard van het plangebied met name gekenmerkt worden door perceleringspatronen.

Het plangebied is voornamelijk gekend als akkercomplex hierdoor zal, afhankelijk van het agrarische regime, de bodem ter plaatse verstoord zijn tot onbekende diepte. Het plangebied kent verschillende bebouwingen door de loop van de tijd, met bijbehorende verstoringen tot gevolg.

5. VELDWERKZAAMHEDEN

5.1 Algemeen

Tijdens de uitvoering op 12 maart 2012 is niet afgeweken van het vooraf vastgelegde boorplan.

5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw

Tijdens het veldwerk zijn grofweg twee profielen aangetroffen. Alle boringen bestaan uit (de bouwvoor buiten beschouwing latend) een humeus matig siltig grijsbruin zeer fijn zandpakket gelegen op een sterk siltig geel of grijs zandpakket. Het onderscheid tussen de twee profielen is gelegen in de overgang tussen geroerde grijsbruine zandpakket en het onderliggende gele of grijze zandpakket. Enerzijds zijn er scherpe overgangen aangetroffen tussen de twee pakketten. Anderzijds is er vermenging opgetreden tussen het gele of grijze zand en het bovenliggende pakket (zie figuur 5)



Figuur 5: gemengde top van het gele zandpakket van boring 2 (links) en boring 4 (rechts)

Alle profielen kunnen zonder twijfel geïnterpreteerd worden als een zogenaamd A-C profiel. Hierbij is het eventueel aanwezige archeologische vlak volledig opgenomen in de ploegvoor van het cultuurdek. Kenmerkend hiervoor zijn de scherpe overgangen en de afwezigheid van natuurlijke bodemvorming. In dit geval is er zelfs sprake van verploeging van de top van de C-horizont waardoor er een vermoeden is dat hier de verstoringen omvangrijker zijn dan de verstoringen bij 'slechts' een scherpe overgang.

Alleen in boring 5 restanten (vlekken) van de B-horizont waargenomen in de bovenliggende grijsbruine laag. Deze grijsbruine laag moet gezien worden als cultuurdek, of esdek. Deze bodems waar plaggen of potstalresten zijn opgebracht ter verbetering van de bodem zullen veel geploegd zijn en het originele bodemprofiel hebben opgenomen. Voor een schematische weergave van de boringen zie bijlage 8.

5.3 Archeologische indicatoren

In boring 2 is in het grijsbruine cultuurdek een fragment roodbakkerd aardewerk aangetroffen om 65 cm –mv. Het fragment circa 1 bij 0,5 centimeter kan gedateerd worden als afkomstig uit de 18^e eeuw. Het is echter problematisch vondstmateriaal uit een cultuurdek te koppelen aan een locatie. Het is namelijk goed mogelijk dat het aardewerk van elders is aangevoerd bij het opbrengen van de humeuze grond.

6. CONCLUSIE

6.1 Algemeen

Tijdens de veldwerkzaamheden is duidelijk geworden dat het volledig perceel sterk onderhevig is geweest aan bodemverstorende activiteiten. Dit zal hoofdzakelijk toe te schrijven zijn aan de ploegwerkzaamheden ter plaatse. Alle bodemprofielen vertonen diepgaande verstoringen. Dit heeft geleid tot het ontstaan van zogenaamde A-C profielen. Hierbij is er geen oorspronkelijke bodem meer aanwezig en is het potentiële archeologische niveau opgenomen in het cultuurdek. Tijdens het veldwerk is gelijktijdig een milieukundig onderzoek uitgevoerd. Ondanks dat deze gegevens niet als zodanig zijn opgenomen in dit rapport is er gekeken naar de bodemgesteldheid van deze profielen als een aanvulling op de uitgevoerde archeologische boringen. Hieruit is eveneens opgemaakt dat de over de hele locatie verstoord is tot in de C-horizont. Hieruit kan de conclusie worden getrokken op basis van de bodemgesteldheid dat, er restanten van de originele bodemopbouw aanwezig zijn. In de boringen is één fragment keramiek aangetroffen. Dit fragment 18^e eeuws roodbakkerd aardewerk is echter afkomstig uit het cultuurdek waardoor er geen koppeling met het plangebied gemaakt kan worden.

6.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

- *Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?*
Nee.
- *In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?*
Er zijn geen intacte lagen aangetroffen, als er resten aanwezig waren in het verleden zijn deze volledig opgenomen in het bovenliggende cultuurdek.
- *Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?*
Er zijn geen aanwijzingen voor archeologische resten, waaruit volgt dat de voorgenomen bodemingrepen als zodanig ook geen bedreiging kunnen vormen.
- *Zijn er tijdens het veldwerk archeologische indicatoren aangetroffen en, indien mogelijk, welke perioden vertegenwoordigen ze?*
Er zijn geen relevante indicatoren aangetroffen.

7. AANBEVELINGEN

Vanwege de afwezigheid van intacte bodemprofielen en natuurlijke bodemopbouw, kan worden gesteld dat het mogelijk aanwezige archeologische vlak, indien überhaupt aanwezig, opgenomen is in het bovenliggende cultuurdek. Dit beeld geeft aanleiding om te adviseren dat eventueel verder archeologisch onderzoek niet noodzakelijk wordt geacht.

Betrouwbaarheid

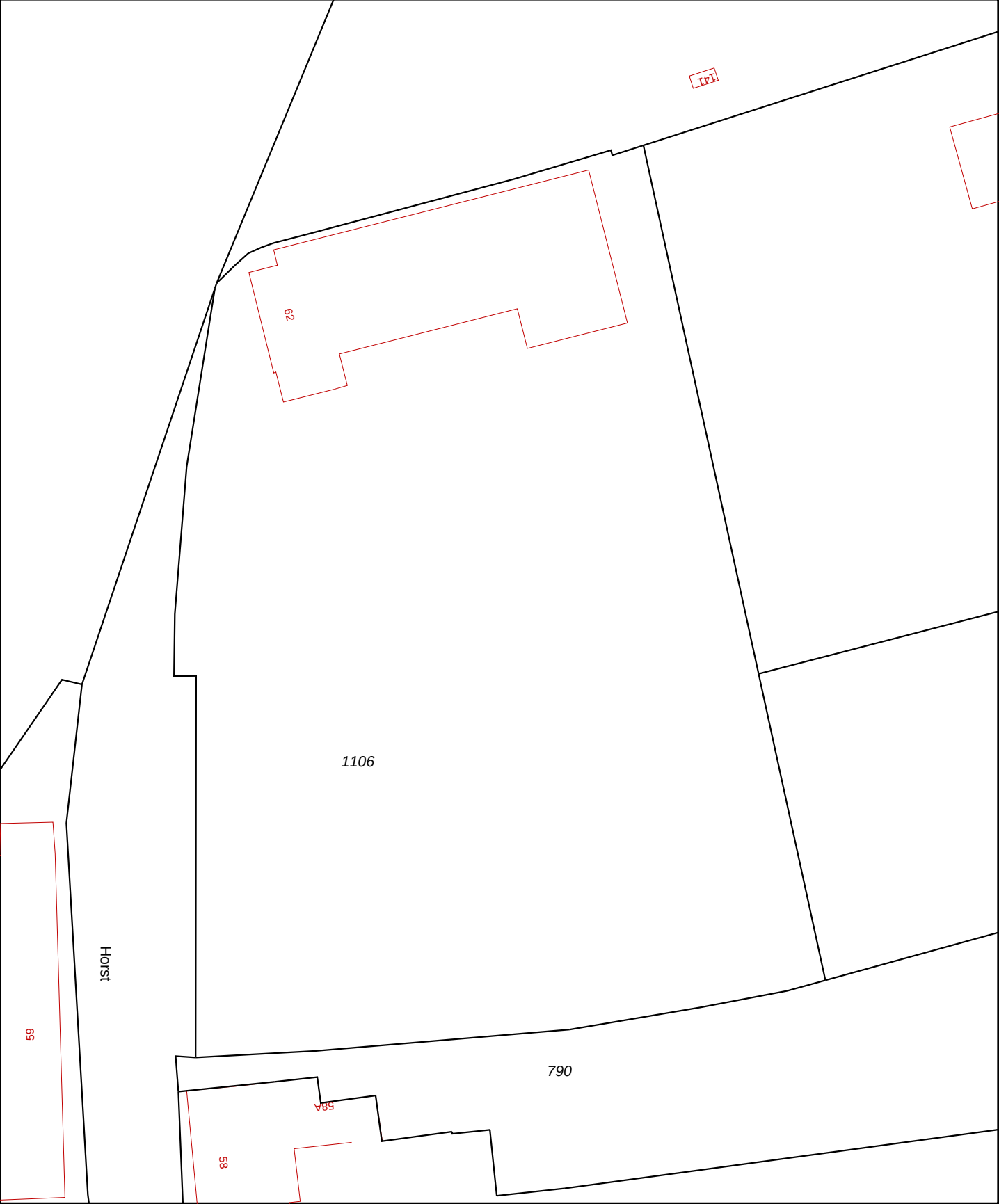
Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk krijgen van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de monumentenwet van 1988, artikel 53, verplicht dat deze resten bij het Rijk worden gemeld.

LITERATUURLIJST

- Auwerda, F./ P. Grimm, 2008: *Verliesregister 1939-1945, Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Den Haag.
- Blankenstein, van, E., 2006: *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939 – 1945)*, Zeist.
- Berkvens, R./ J. Bosman/ K.A.H.W. Leenders, 2010: *Gilze en Rijen, van onderaf bekeken, toelichting op de archeologiekaart gemeente Gilze en Rijen*, Eindhoven.
- Bont, C. de 1993: “...*Al het merkwaardige in bonte afwisseling...*”, *een historische geografie van Midden- en Oost-Brabant*, Waalre.
- Brekelmans, A.J./ et al., 1992: *Gilze duizend jaar, een bijdrage tot de geschiedenis van Gilze*, Baarle Nassau.
- Cate, ten, J. A. M./ A. F. van Holst/ H. Kleijer/ J. Stolp, 1995: *Handleiding bodemgeografisch onderzoek, richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem*, Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.
- Es, Van W.A./H. Sarfatij/ P.J. Woltering (red.), 1988: *Archeologie in Nederland, De rijkdom van het bodemarchief*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Amersfoort.
- Groot, N.C.F./ A.W.E. Wilbers, 2011: *Toelichting erfgoedkaart gemeente Rucphen*, Noordwijk.
- Roymans, N.G.A.M., 1996: *From the sword tot the plough, three studies on the earliest Romanisation of Northern Gaul*, Amsterdam Archaeological Studies 1, Amsterdam
- Schipper, de, P., 2005: *‘Bij de bevrijding begon de oorlog’*, Raamsdonksveer.
- SIKB, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek, Deel: karterend booronderzoek*, Gouda.
- Straaten, van der, J./ P.C. von Meijenfeldt, 1977: *Beken in Brabant, hoe houden wij dit bezit*, 2de druk, Tilburg.
- Theunissen van Manen, T.C., 1985: *Bodemkaart van Nederland 1:50.000, Toelichting bij de kaartbladen 50 Oost Tilburg en 51 West Eindhoven*, Wageningen.
- Zonneveld, J.I.S., 1981: *Vormen in het landschap, Hoofdlijnen van de geomorfologie*, Utrecht.
- Zwanenburg, G.J., 1990: *En nooit was het stil... Kroniek van een luchtoorlog, deel 2: Luchtaanvallen op doelen in en om Nederland*, Almere.

BIJLAGE 1

Topografische overzichtskaart



Deze kaart is noordgericht

12345 Perceelnummer

25 Huisnummer

— Kadastrale grens

— Voorlopige grens

— Bebouwing

— Overige topografie

Voor een eensluitend uittreksel, Apeldoorn, 3 februari 2012

De bewaarder van het kadaster en de openbare registers

Schaal 1:500

Kadastrale gemeente GILZE EN RIJEN

Sectie O

Perceel 1106

Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.

De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.



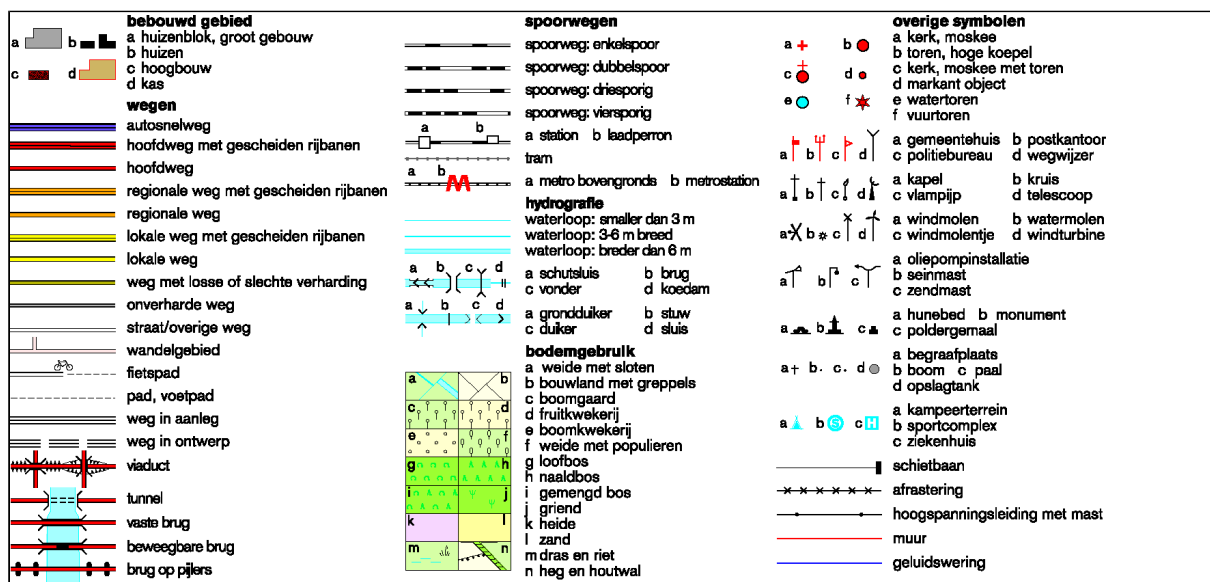
Deze kaart is noordgericht.

Schaal 1: 12500

 Hier bevindt zich Kadastraal object GILZE EN RIJEN O 1106

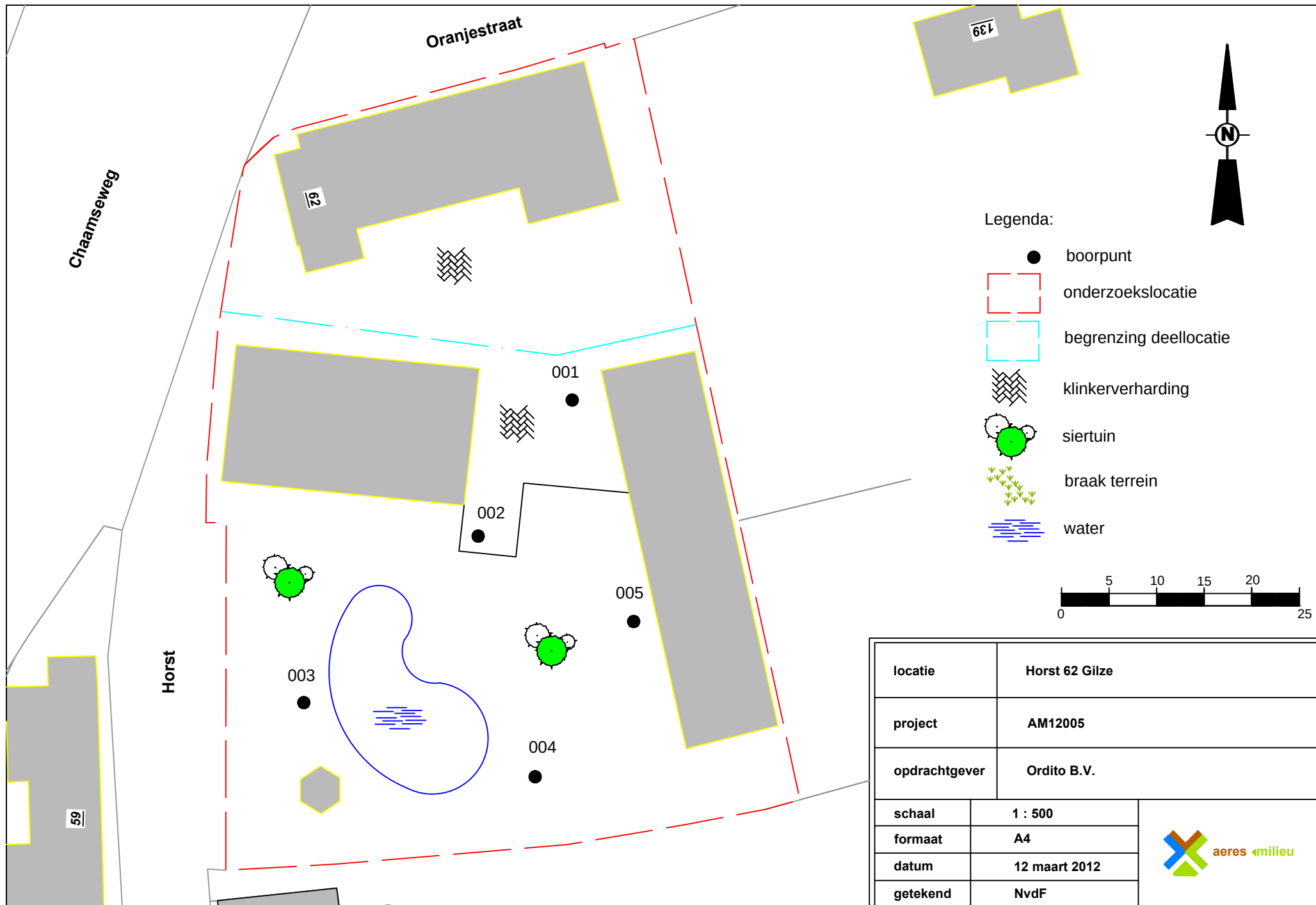
Horst 62, 5126 BX GILZE

© De auteursrechten en databankenrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster.



BIJLAGE 2

Situatietekening onderzoekslocatie met boorpunten



locatie	Horst 62 Gilze	
project	AM12005	
opdrachtgever	Ordito B.V.	
schaal	1 : 500	
formaat	A4	
datum	12 maart 2012	
getekend	NvdF	

BIJLAGE 3

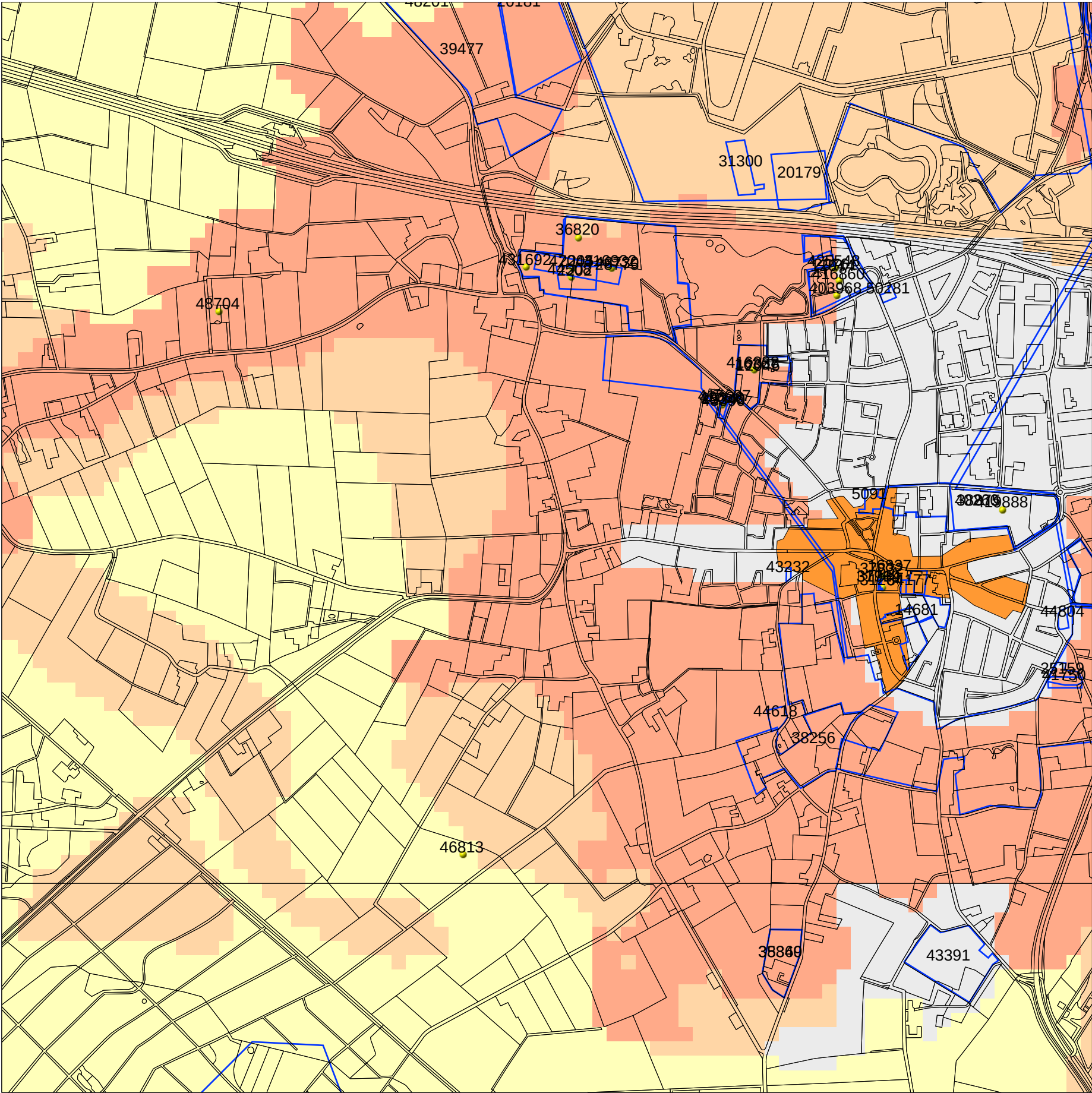
Overzicht IKAW, aanwezige onderzoeken, monumenten en
waarnemingen

Overzicht IKAW

15-03-2012

met aanwezige onderzoeken, monumenten en waarnemingen

124791 / 396821



120991 / 393022

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- WAARNEMINGEN

MONUMENTEN

- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd

IKAW

- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd

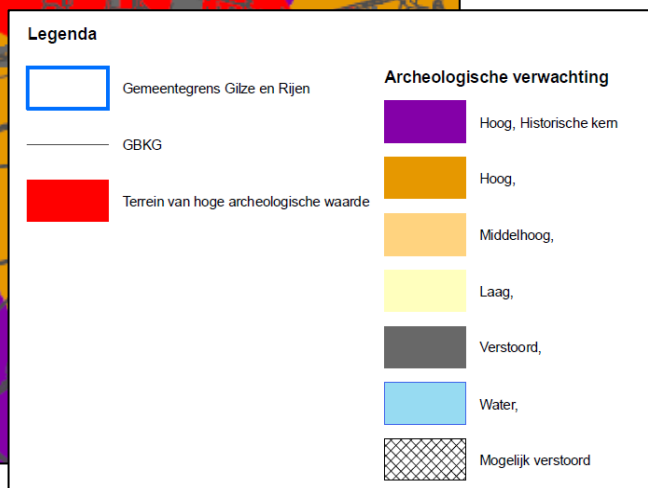
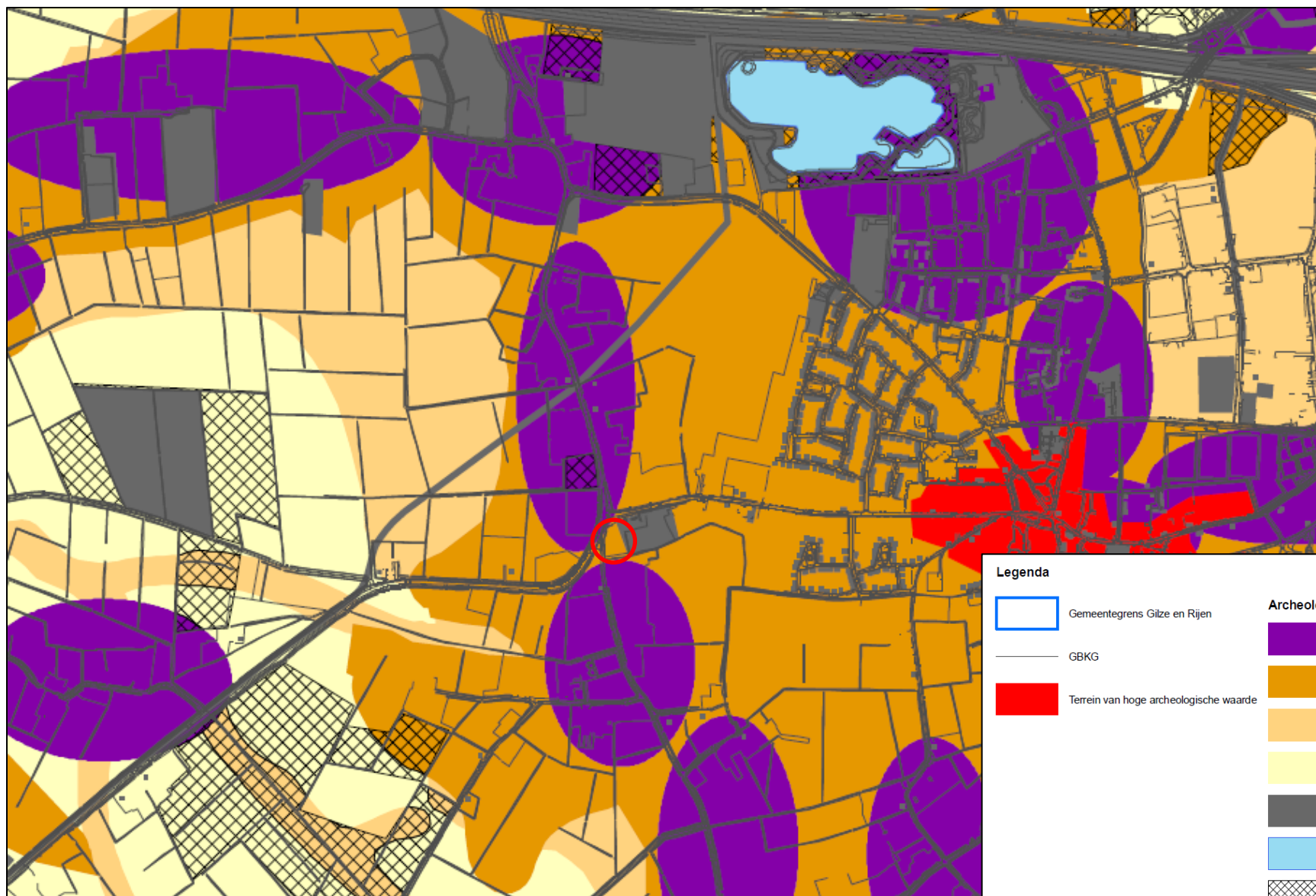


Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Archis2

BIJLAGE 4

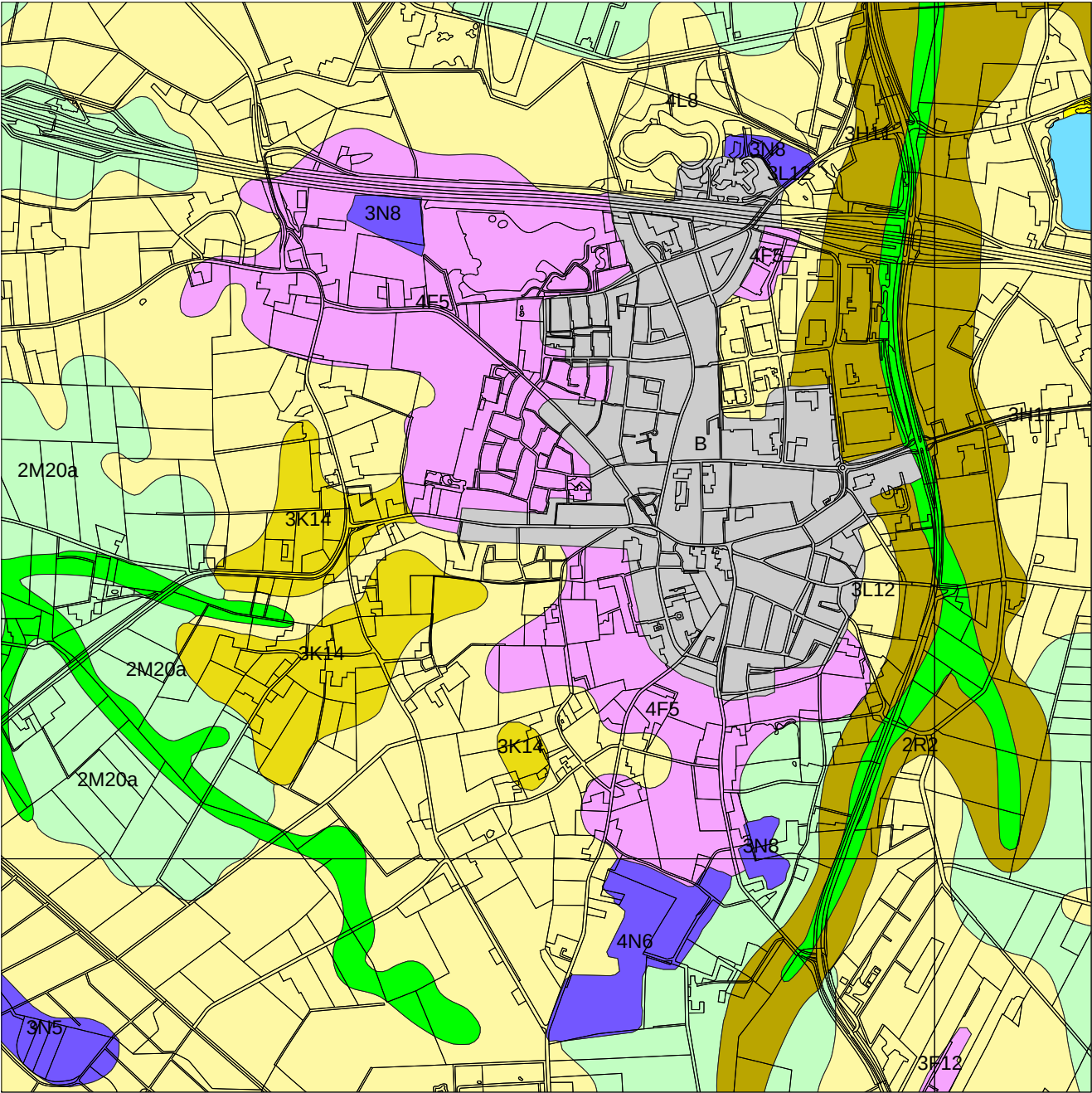
Overzicht gemeentelijke archeologische waarden- en
verwachtingenkaart



BIJLAGE 5

Overzicht geomorfologische kaart

125546 / 396737



121746 / 392937

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- GEOMORFOLOGIE ((c)Alterra)
 - Wanden
 - Hoge heuvels en ruggen
 - Terpen
 - Hoge duinen
 - Plateaus
 - Terrassen
 - Plateau-achtige vormen
 - Waaivormige glooiingen
 - Niet-waaivormige glooiingen
 - Lage ruggen en heuvels
 - Welvingen
 - Vlakten
 - Laagten
 - Ondiepe dalen
 - Matig diepe dalen
 - Diepe dalen
 - Water
 - Bebouwing
 - Overig (Dijken etc)



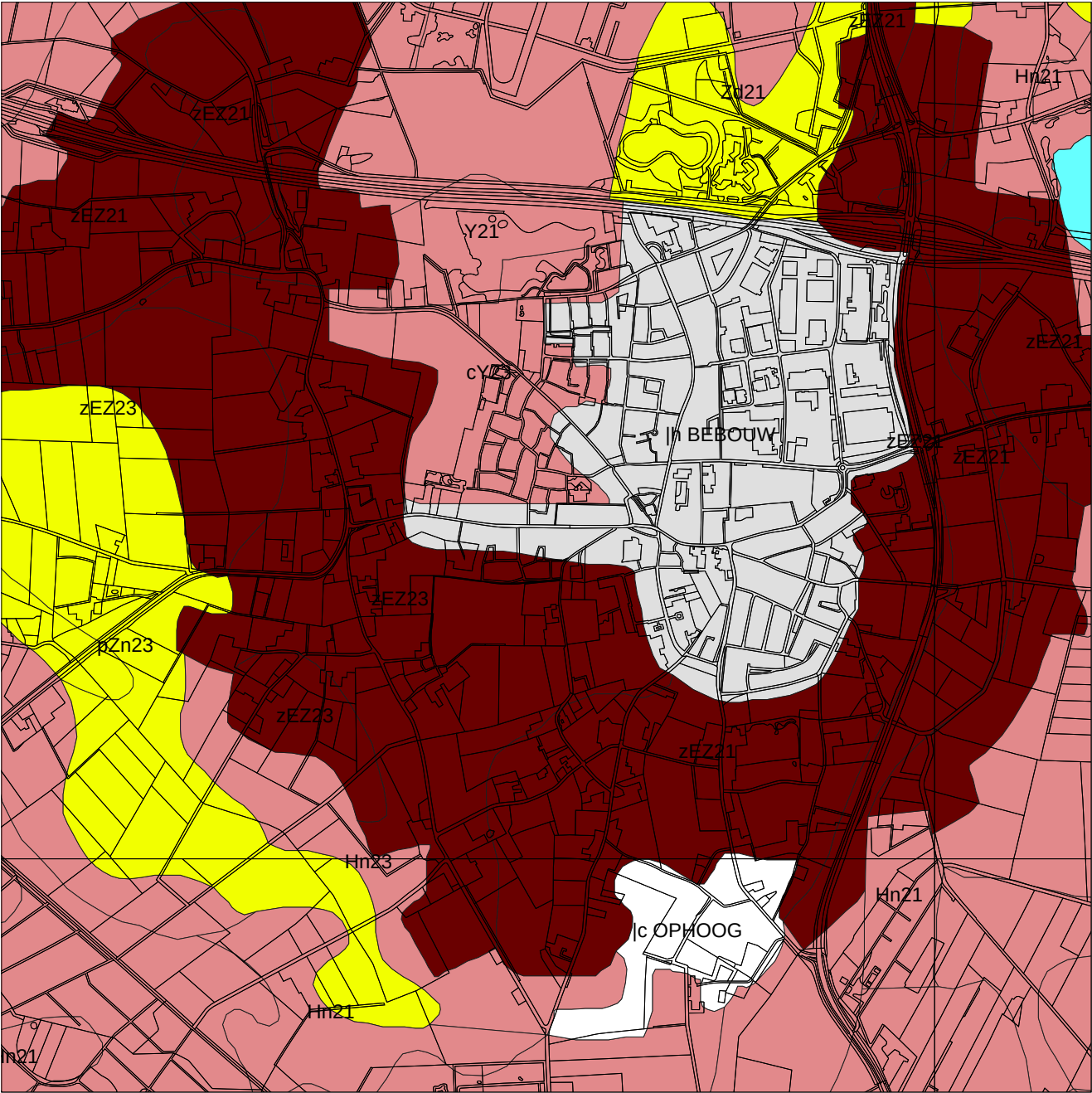
Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

BIJLAGE 6

Overzicht bodemkaart

125546 / 396737



121746 / 392937

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- BODEM ((c)Alterra)
 - Associaties
 - Brikgronden
 - Bebouwing
 - Dijk, bovenlandstrook
 - Dikke eerdgronden
 - Fluviatile afz ouder pleistoceen
 - Groeve, gegraven, mijnstort
 - Kalksteenverweringsgronden
 - Oude rivierkleigronden
 - Overige oude kleigronden
 - Ondiepe keileemgronden
 - Leemgronden
 - Zeeleigronden
 - Mariene afz ouder pleistoceen
 - Niet-gerijpte minerale gronden
 - Oude bewoningsplaatsen
 - Rivierkleigronden
 - Kalkh lutumarme gronden
 - Veengronden
 - Moerige gronden
 - Water, moeras
 - Podzolgronden
 - Kalkloze zandgronden
 - Kalkhoudende zandgronden

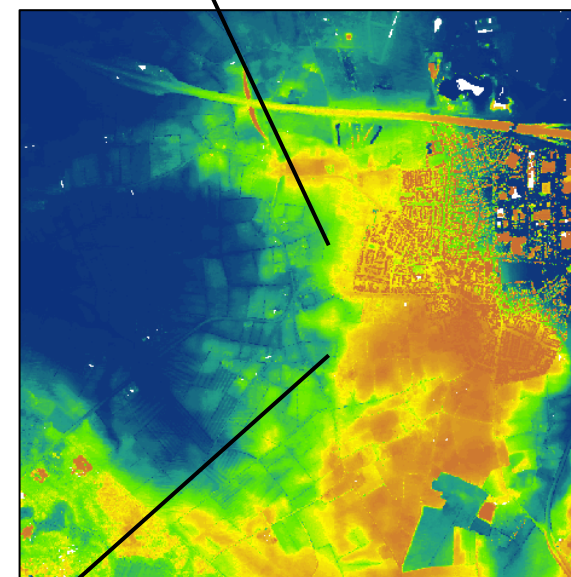
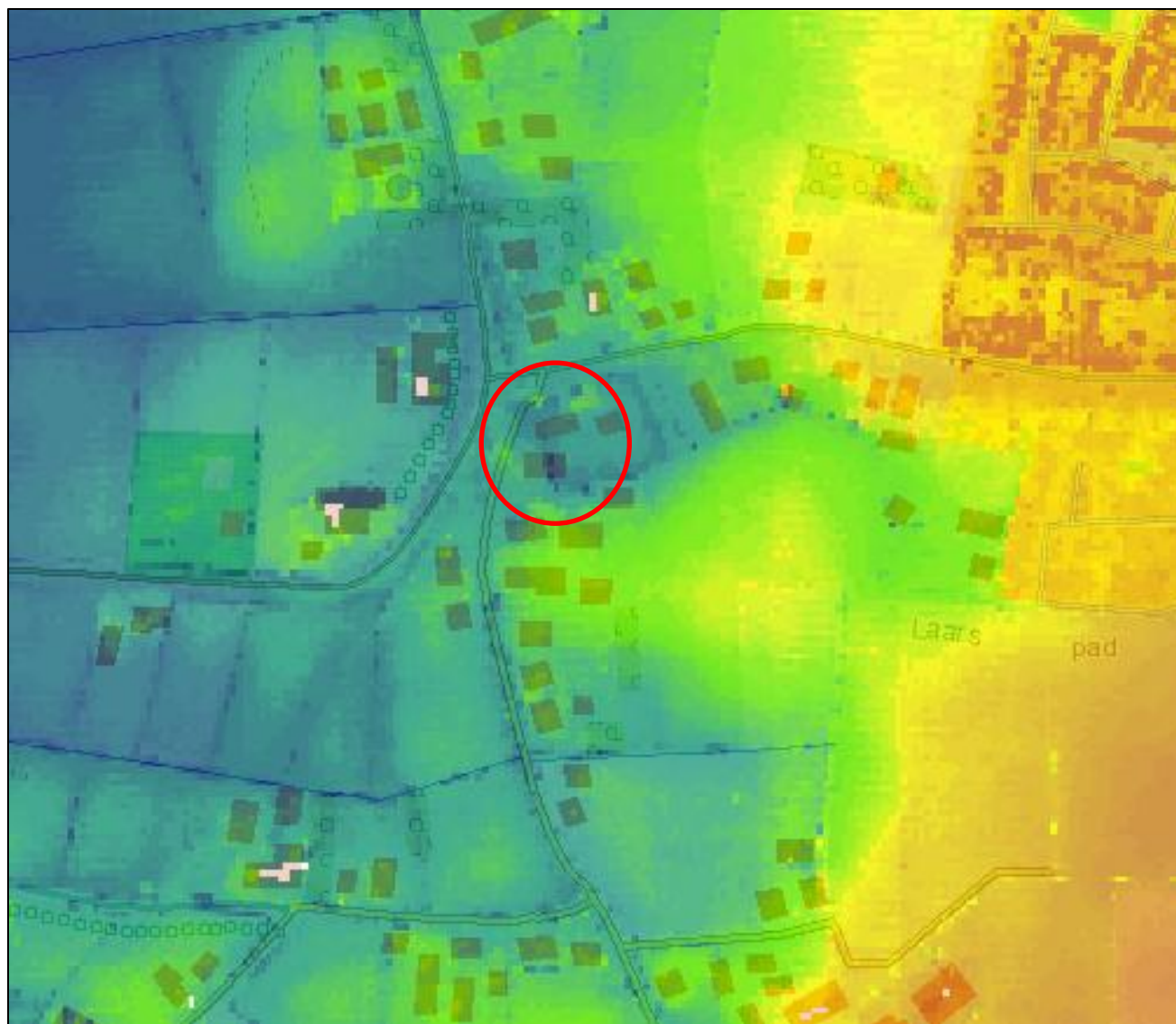


Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

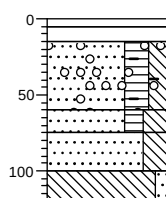
BIJLAGE 7

Overzicht AHN

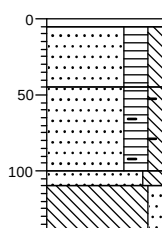


BIJLAGE 8

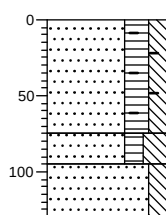
Boorkernbeschrijvingen

Boring: 001

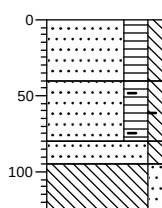
0	Klinker
-15	Edelmanboor, straatzand
▲	Zand, zeer fijn, sterk humeus, matig siltig, sporen baksteen, sporen houtskool, grijsbruin, Edelmanboor, bouwvoor
-60	Zand, zeer fijn, matig humeus, sterk siltig, grijsbruin, Edelmanboor, gevlekt, esdek, geroerd
-75	Zand, zeer fijn, sterk siltig, beigegeel, Edelmanboor, c-horizont, top geroerd
-100	Leem, zwak zandig, blauwgrijs, Edelmanboor
-120	

Boring: 002

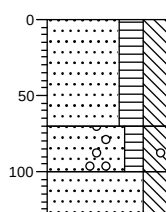
0	klinker
▲	Zand, matig fijn, sterk humeus, matig siltig, brokken zand, grijsbruin, Edelmanboor, sterk geroerd
-45	Zand, zeer fijn, sterk humeus, matig siltig, sporen wortels, sporen baksteen, bruingrijs, Edelmanboor, geroerd, esdek, vondst 1
▲	Zand, zeer fijn, sterk siltig, zwak roesthoudend, neutraalgrijs, Edelmanboor, c-horizont, top geroerd
-100	Leem, matig zandig, sporen roest, neutraalgrijs, Edelmanboor
-110	
-140	

Boring: 003

0	Zand, zeer fijn, sterk humeus, matig siltig, sporen wortels, sporen baksteen, bruingrijs, Edelmanboor, geroerd
▲	
-75	Zand, zeer fijn, matig humeus, sterk siltig, sporen wortels, neutraalbruin, Edelmanboor, geroerd, esdek
▲	
-95	Zand, zeer fijn, matig siltig, neutraalgeel, Edelmanboor, c-horizont, scherpe overgang
-130	

Boring: 004

0	Zand, zeer fijn, sterk humeus, matig siltig, donkerbruin, Edelmanboor, geroerd
-40	Zand, zeer fijn, sterk humeus, matig siltig, brokken zand, sporen baksteen, donkerbruin, Edelmanboor, geroerd
▲	
-80	Zand, zeer fijn, matig siltig, sporen roest, cremegrijs, Edelmanboor, c-horizont, geroerd, humeuze zandbrokken
▲	
-95	Leem, matig zandig, sporen roest, cremegrijs, Edelmanboor
-125	

Boring: 005

0	Zand, zeer fijn, sterk humeus, sterk siltig, zwak wortelhoudend, bruingrijs, Edelmanboor, geroerd
▲	
-70	Zand, zeer fijn, matig humeus, sterk siltig, zwak wortelhoudend, zwak grindhoudend, neutraalbeige, Edelmanboor, esdek met restant B opgenomen
▲	
-100	Zand, zeer fijn, sterk siltig, sporen roest, geelbeige, Edelmanboor, c-horizont, scherpe overgang
-130	